

PUNCTUM II. — *Excommunicationes latae sententiae
Episcopis sive Ordinariis reservatae.*

788. De his ita in Constitutione *Apostolicae Sedis*: « Excommunica-
« tioni latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae subiacere
« declaramus:

« I. Clericos in Sacris constitutos vel Regulares aut Moniales post
« votum solenne castitatis matrimonium contrahere praesumentes; nec
« non omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere
« praesumentes (55).

« II. Procurantes abortum, effectu sequuto (56).

(55) Breviter simul et egregie de hac
re Comm. Reat. (n. 115.): *Ut haec ex-
communicatio eos* (de quibus in artic.)
*teneat, necesse est, ut matrimonium
huiusmodi alias valere potuisset*, citra
scilicet statutum Ecclesiae, quae earum
personarum matrimonia interdicit, irritat,
et contrahere praesumentes hac poena
plectit. Bene Suarez (*De Cens.* disp. 11.
sect. 3. n. 15.): *Non oportet, ut actus
in re ipsa sit validus, vel habens ef-
fectum; sed satis est, quod, quatenus
fit ab operante, sit talis; nam ille est,
quem ius prohibet, et punire intendit.*
Porro, sicut alibi idem Suarez (ibid.
disp. 4. sect. 3. n. 3.), ut actio *sit talis*,
debet esse perfecta; non est autem per-
fecta, quando (ut ipse ait) *licet exterius
attemptata seu inchoata fuerit, tamen
in re ipsa non solum non perficit ul-
timum effectum a peccatore intentum,
verum etiam neque aliquid operata
est, quod ad talem effectum sufficeret.*

Ergo (ut optime prosequitur Comm.
Reat.) *excommunicatio non incurritur
si aut 1° consensus legitimus deficit
sive ex utraque parte sive ex alter-
utra, ut si alter simulate contraxerit,
vel errore inductus, vel metu coactus;
aut 2° si legitima forma deficit, veluti
si sine parochio et testibus contra-
xerint ubi Decretum Tridentinum pro-
mulgatum est; vel demum 3° si quodvis*

*aliud obstiterit impedimentum diri-
mens, v. gr. si contraxerint cum con-
sanguinea vel affini, vel socio criminis,
vel infideli.* Posthabenda itaque prorsus
ea sunt, quibus Avanzini (n. 35.) sanctio-
nem hanc extendit ad matrimonia, quae
alia ex causa irrita forent, prouti et Cre-
toni (Not. ad h. artic.) ostendit (*).

(*) Ecce rursus C. S. Off. quae Decreto
eit. sub not. 48. declaravit hanc censuram
incurri, etsi matrimonium nullum sit ne-
dum ratione Ordinis et voti sollemnis,
sed etiam propter alia impedimenta ex-
gr. consanguinitatis, affinitatis. Ideoque
addit heic cl. d'Annibale: etiam elande-
stinitatis, ut in matrimonio civili.

Ad rem addit laudatus Comm. Reat.,
quod cum excommunicatio feriat *praesu-
mentes contrahere*, ideo *si uterque
vel alter eorum ignorantia laboraverit
seu iuris seu facti, etiam crassa et
supina, excommunicatio ignorantem
non tenet, etsi postea, re cognita, in
cohabitatione perseveraverit*; prouti et
Sanchez (*De Matr.* lib. 7. disp. 48. n. 20.)
perspicue evincit.

(56) Procurantes intelliguntur, qui di-
recte, studiose, seu de industria quidpiam
quaerunt seu opere intendunt; eosque in
Constit. *Effraenatam* Sixti V. ita indi-
catus cernimus (§. 1.): *Omnes, qui per
se aut interpositas personas abortus,
seu foetus immaturi eiectionem pro-*

« III. Litteris Apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re
« cooperantes » (57) (*).

PUNCTUM III.

Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae.

789. De hisce sic eadem Constitutio *Apostolicae Sedis*: « Excommu-
« nicationi latae sententiae nemini reservatae subiacere declaramus:

*curaverint percussibus, venenis,
medicamentis, etc.* Et cum in eadem
Constitutione (§. 7.) ab hisce ceu *prin-
cipalibus* distinguantur ii, qui *ad tale
facinus committendum opem, consi-
lium, favorem, potionem, vel alia
cuiuscumque generis medicamenta
scienter dederint, etc.*, palam esse debet,
hosec postremos censu *procurantium*
non contineri. Proinde cum Articulus solum
procurantes feriat, excommunicatio hosec
postremos non tenet.

Avanzini (n. 40.) postquam dixit, *in-
distincte sub censura comprehendi pro-
curantes abortum, ideoque sive ipsa
femina in se abortum procuret, sive
quisquis alius, omnes in hanc cen-
suram incidere*; subdit: *Alii de femina
contrarium tenent.* Atqui etiam in Con-
stitutionis Sixti V., et Gregorii XIV. in-
distincte in procurantes abortum censura
ferebatur. Veruntamen notissimum est,
S. Alphonsum (lib. 3. n. 395.) scripsisse:
*Secunda sententia valde probabilis, et
attenta ratione intrinseca probabilior,
negat mulieres praegnantem excommu-
nicationem incurrere, etc.* Et concludit:
*Cum dubium sit, an haec excommu-
nicatio lata sit etiam in praegnantem,
valde probabiliter ipsae ab ea excu-
santur.* Et in hanc sententiam videsis
convenisse Comm. Reat., Cretoni, Del
Vecchio, etc.

Addit Avanzini: *In hoc articulo nulla
fit distinctio inter foetum animatum
vel inanimatum, atque adeo neque nos
distinguere debemus.* Expeditius erat

conclusisse, a censura neminem nunc ex-
cusari inanimati foetus praetextu. Nam
quod Constitutio antiquam illam distin-
ctionem quodammodo supponens modera-
tionem Gregorii XIV. abiicere voluerit,
ut ad severiores Sixti V. terminos rem
revocaret, id prorsus est inverisimile. Po-
tius ergo dicendum, in Articulo nullam
eiusmodi distinctionem fieri, quia foetus
inanimati hypothesis uti prorsus obsoleta
habenda est.

(57) Dilucidam huius Articuli explana-
tionem sic habes in Comm. Reat. (n. 121.):
*Qui Litteras Apostolicas falsificat, in-
currit excommunicationem Romano
Pontifici speciali modo reservatam:
qui utitur falsis, quique ei cooperatur,
excommunicationem incurrunt et ipsi,
sive laici sive clerici, sed soli Episcopo
reservatam. Et si quis admiserit
utrumque, idest si litteras falsifica-
verit, eisque postea usus fuerit, utra-
que excommunicatione irretitur.* Porro
*falsas litteras accipere debemus sive
immutatas sive suppositas: utentes
vero, qui eas exhibent, ut effectum
habere possint: demum cooperantes,
qui utenti (non qui falsificanti) ope-
ram praestant.*

(*) Adde, ex dec. S. C. C. 25. Maii 1893.
reservari Episcopis excommunicationem
qua plectuntur laici violantes decreta circa
collectionem eleemosynarum pro Missis
celebrandis, quod decretum rursus confir-
matum ea sanctione est munitum. Haec
decreta, quod S. C. C. 9. Sept. 1874. de-
dimus heic sub n. 187. in not.

« I. Mandantes seu cogentes tradi Ecclesiasticae sepulturae haereticos
« notorios aut nominatim excommunicatos vel interdictos (58).

« II. Laedentes aut perterrefacientes Inquisitores, denuntiantes, testes,
« aliosve ministros s. Officii: eiusve sacri Tribunalis scripturas diripientes
« aut comburentes; vel praedictis quibuslibet auxilium, consilium, fa-
« vorem praestantes.

« III. Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque
« Beneplacito Apostolico, ad formam Extravagantis *Ambitiosae* De rebus
« Eccles. non alienandis (59).

(58) Censuram, quae veteri iure ex Clem. I. *de Sepult.* feriebat sepelientes in loco sacro publice excommunicatos, manifestos usurarios, etc., dupliciter vi huius Articuli restrictam habemus. Nam 1° non *sepelientes*, sed solum *mandantes* seu *cogentes* ad sepeliendum, etc. afficit; 2° hoc solum valet, quando agitur de sepeliendis *haereticis notoriis* (quo censu venire debent et notorii apostatae a fide christiana), et de *excommunicatis nominatim*, vel de *nominatim interdictis*.

Scribit hoc loco Avanzini (n. 42.): *Ad hunc vel alium articulum, in quo agatur de excommunicatis nominatim declaratis, referri aliquo modo possunt, quae in Instructione Offic. S. Inquis. leguntur de officio Ordinarii, admonendi vel iudicialiter declarandi nominatim eos, qui censuras Rom. Pontifici reservatas incurrunt.*

Sed paulo aliter Cretoni (Not. ad h. art.): *Cum, ubi agitur de excommunicatis nominatim declaratis, supponatur iudicialis sententia, qua reus excommunicationem incurrisse declaratur, quaesitum fuit generatim, an ii, qui censuras incurrerunt, ab Ordinario admonendi sint.* Dixi paulo aliter hic quaestionem proponi. Hanc enim, iuxta verba, quibus in Instructione sic exhibetur, *Quaerebas, an ii, qui praedictas censuras incurrerent, admonendi sint*, ita Cretoni accipit, quasi mere quaeratur, *num admonitio sit praemittenda*, si quidem qui censuras incurrerunt, per iudicalem

sententiam nominatim denuntiandi seu declarandi sint excommunicati aut interdicti.

Porro non sic quaestionem accepisse S. Inquisitio videtur. Nam ut modo ea seponamus, quae respondet aut de monitione per confessarium in foro conscientiae, aut de pastoralis admonitione per Ordinarium, quoad iudicalem sententiam haec mere habet: *Sententiam hanc declaratoriam utrum ferri expediat, definiri generatim non potest, sed facti personarumque circumstantiis sedulo expensis dignosci debet.* Atqui ista nihil respondent quaestioni, quam propositam Cretoni censuit.

Caeterum quaestionem a Cretoni ita intellectam solverat ex communi doctrina S. Alphonsus (lib. 7. n. 137.), quod *excommunicatus a iure, nisi crimen sit notorium, debet prius a suo proprio Superiore citari, ut se defendat.* Notorietatem autem S. Doctor intelligit non solum *facti*, sed etiam *iuris*; quippe, ut ait (l. c. n. 144.) *usquedum reus non sit in iudicio confessus aut condemnatus, semper aliquo suffragio valet excusari.*

(59) Huius Articuli explanationem ex Comm. Reat. desumemus, qua nihil exoptari plenius ac lucidius datur. Hoc itaque Articulo excommunicatione plectuntur alienationes honorum ecclesiasticorum absque beneplacito Apostolico ad formam Extrav. *Ambitiosae*.

Bona ecclesiastica dicuntur 1° quae sunt in patrimonio alicuius Ecclesiae vel

« IV. Negligentes sive culpabiliter omittentes denunciare infra mensem
« Confessarios sive Sacerdotes, a quibus sollicitati fuerint ad turpia in
« quibuslibet casibus expressis a Praedecessoribus Nostris Gregorio XV.

Monasterii; 2° Beneficii ecclesiastica, et Cappellaniae, etiam mere laicales; 3° demum bona quorumvis Locorum Piorum, dummodo auctoritate ecclesiastica haec sint erecta. Eiusmodi porro honorum dominium est penes Ecclesias ipsas ac Loca Pia; administratio penes Rectores eorum, vel Oeconomus; cura et velut tutela penes Locorum, seu Regularium Ordinarios. Quocirca administratores vel oekonomi alienare ea non possunt, et si alienaverint, nihil agunt; Ordinarii vero *regulariter* alienare non possunt immobilia ac mobilia pretiosa absque beneplacito Sedis Apostolicae.

Dictum est, *regulariter*; nam possunt alioquin alienare 1° praedia exigui valoris (quo censu non venit alicuius praedii pars utut exigui valoris), vel quae plus incommodi, quam commodi afferunt; exigui autem valoris habentur praedia, quae *olim* non plus 25 aureis de Camera aestimabantur (scil. circiter 212. libellis); *olim*, inquam; quia ratio valoris pecuniarum, ab initio XVI. saeculi ad nos usque immutata, non videtur his etiam in rebus negligenda; 2° alienare possunt quidvis aliud, si vel urgeat necessitas, quae moram non patitur, vel adsit occasio, quae alias transiret; itemque donata Ecclesiae ea lege, ut alienari possint, aut empta cum pacto retrovenditionis. Quandoquidem autem ex L. 28. ff. *De verb. signif.*, *Qui occasione acquirendi non utitur, non intelligitur alienare, velut qui haereditatem omittit, aut optionem intra certum tempus datam non amplectitur*; possunt iure suo oblata Ecclesiae, vel relicta, necdum acceptata, repudiare, ut v. gr. donationem, hereditatem, legatum; adeoque possunt non parere conditioni, sub qua aliquid Ecclesiae (seu Monasterio) relictum est vel promissum;

eoque magis non uti exceptione, qua ius aliquod Ecclesiae acquireretur vel redintegraretur. Exinde possunt etiam transigere, non quidem diminuendo, sed non acquirendo. Nec alienatio est pecuniam mutuum accipere, vel in arca Ecclesiae existentem collocare, dummodo, si collocanda sit ex iuris necessitate, in *re soli* frugifera, eaque deficiente in censibus realibus collocetur.

Alienationis autem vocabulum latissime hic accipitur pro quovis contractu, quo vel 1° dominium transfertur, velut in solutum dare, permutare, in emphyteusim concedere; vel 2° aliquod ius reale ab Ecclesia (intellige et Monasterio, etc.) decedit, vel onus reale rebus imponitur, v. gr. census, hypotheca, servitus, aut debita ei servitus remittitur; vel locationes fiunt ultra triennium utile seu fructiferum.

Caeterum cum excommunicatio non contrahatur, nisi alienatio fiat sine beneplacito Sedis Apostolicae; proinde cum in alienationibus, quae fiunt de Ecclesia in Ecclesiam, non satis conveniat, utrum opus sit huiusmodi beneplacito, non constat, in his excommunicationi locum esse. Item si alienatio facta fuerit ex iusta causa et sine Ecclesiae detrimento, videtur excommunicatio cessare: quippe recepta sententia est, alienationem huiusmodi valere in foro conscientiae, quamvis in foro exteriori non valeat.

Insuper cum non incuratur excommunicatio, nisi alienatio perfecta fuerit ultro citroque, proinde non incurretur, re nondum tradita; imo etiamsi tradita fuerit, vendita tamen sub conditione suspensiva. Locationes quoque ultra triennium et culpa et censura carebunt, si vel factae fuerint ea lege, ut finito unoquoque triennio liceat locatori a locatione discedere, vel factae sint a fructuariis, v. gr. Beneficiatis, seu

« Constit. *Universi* 20. August. 1622., et Benedicto XIV., Constit. *Sacramentum poenitentiae* » (60).

V. Huc spectare videtur excommunicatio in *Missionarios mercaturae in Indiis Orientalibus operam dantes, et in Superiores eorum immediatos, qui delinquentes non puniverint, iuxta Const. Urbani VIII. Ex debito* 21. Febr. 1633., et Clementis IX. *Sollicitudo* 17. Iul. 1669.; quam excommunicationem adhuc vigere ex Summi Pontificis declaratione constat ex encyclicis a s. Congr. de Propag. datis 29. Martii 1873. (61).

Cappellanis, quippe resolutio iure eorum interdicunt.

Denique cum haec sanctio feriat tantummodo *alienantes, et recipere praesumentes*; non comprehendit igitur *consentientes, consulentes, faventes, etc.*; eoque minus eos, qui res ecclesiasticas destruunt, vel eas furantur, diripiunt. Imo neque omnes alienantes, sed solum quibus administratio earum concedita est: quin et ex his excipiendi sunt Episcopi et Abbates, qui non excommunicationis, sed interdictionis ab ingressu Ecclesiae poena plectuntur. Adde quod cum amplius abire id non possit, quod semel a se abiit, exinde si quis rem a se acquisitam contra formam Extrav. *Ambitiosae*, alienaverit; nec ipse, nec qui accipit, excommunicationem incurrit. Videsis laudatum Comm. Reatinum, ubi haec omnia solidis innixa fundamentis cernuntur.

(60) Cum tempus non currat ignorantis, mensis computandus est ex quo quis noverit 1° obligationem denunciandi, et 2° excommunicationem adnexam huic obligationi; et 3° tempus obligationi praefixum. Quamdiu igitur quis obligationem ignorat, tum culpa, tum poena caret. Quamdiu vero, etsi obligationem sciat, ignorat tamen poenam censurae adiectam, itidem hanc non incurrit, quia deest contra legem sancientem contumacia. In tertio autem casu vel falso existimavit, denuntiationem protinus faciendam esse, et sic excommunicatione non ligatur, quousque elapsus mensis fuerit, cum falsa censurae existimatio ad eam inducendam non sufficiat.

Sin vero credit, denuntiationem fieri posse, quandocumque liberit, eam nec post mensem incurrit, quamdiu nempe bona fide existimat, eam posse adhuc differri.

Caeterum si se denunciaturum quis promiserit, et ei fides haberi possit, absolvi poterit non modo ante elapsum mensem a peccatis, quod in Constitutione Benedicti XIV. expresse cautum est sed etiam ab excommunicatione, quam post elapsum mensem incurrit.

Fac demum advertas, quod quamvis ad denunciandum confessarios sollicitantes, praeter poenitentes sollicitatos, teneatur etiam quisquis alius eiusmodi sollicitationem resciverit a personis fide dignis (Sup. n. 202. II., hi tamen, denunciandi obligationem si non impleant, hodie excommunicationem non subeunt.

(61) Constitutio Clementis IX. ita decernit (§. 3.): *Sub excommunicationis latae sententiae, ac privationis vocis activae et passivae... nec non amissionis mercium et lucrorum omnium ipso facto incurrendis... poenis, tenore praesentium districte prohibemus..., ne mercaturis et negotiationibus saecularibus, quovis praetextu, titulo, colore, causa, occasione et forma etiam semel, per se, aut mediantibus ministris..., quovis modo et qualitercumque se ingerant vel immisceant. Ac ex nunc..., postquam casus venerit, merces et lucra quaecumque, quae ex eiusmodi mercaturis et negotiationibus provenierint..., in usus et commodum pauperum, hospitalium, seminariarum, etc.*

VI. Excommunicatur magistratus, si ad instantiam Episcopi non praebant auxilium adversus contradictores clausurae monialium (62). *Conc. Trid. sess. 23. c. 5. De Regular.*

harum serie applicamus, delinquentes teneantur consignare merces et lucra huiusmodi Locorum Ordinariis... (§. 4.). Insuper eisdem censuris et poenis innodamus et innodatos fore declaramus Superiores immediatos, ac Provinciales, ac Generales praedictorum Ordinum seu Congregationum, qui eorum respective subditos in praemissis... etiam pro unica vice quomodolibet delinquentes, saltem per amotionem illorum a locis commissi per eos delicti, non puniverint.

A sententia vero excommunicationis huiusmodi per Superiores vel alium seu alios quoscumque, etiam quavis auctoritate suffultos, nemo ex praedictis delinquentibus absolvi possit, praeterquam in mortis articulo constitutus, nisi lucris huiusmodi prius restitutus.

Avanzini (Comm. pag. LVIII.) putavit, hanc censuram *elencho excommunicationum Rom. Pontifici simpliciter reservatarum congrue recensendam esse*. Rationem (Act. vol. 7. pag. 324.) autem petit ex paritate cum excommunicatione in eos inflicta sectarios, qui non denuntiant occultos sectarum coryphaeos et duces, *donec non denunciaverint*. Similis enim (inquit) clausula appositae est excommunicationi, de qua agimus, per verba: *nisi lucris huiusmodi prius restitutus*.

At nimis infirmum videtur argumentum petitum ex huiusmodi clausulis, quae mere praescribunt, quid exigendum de iure sit ab eo, qui absolvi postulat; nec alio sensu casus vi eiusmodi clausulae reservatus censi potest Romano Pontifici, nisi quatenus ipse ceu legislator sibi reservat relaxationem harum obligationum, nempe tum denunciandi in altero casu, tum in altero luero abdicandi. Atqui id ipsum dici

potest de obligatione denunciandi sollicitantes, de qua in articulo praecedenti, neque enim cuiquam praeter Rom. Pontificem facultas sit eum absolvendi, qui huic parere obligationi paratus non sit, neque tamen ea excommunicatio inter Romano Pontifici reservatas cernitur. Ut definiatur itaque, cuinam elencho accensenda sit excommunicatio eiusmodi clausulis munita, inspiciendum potius videtur, num casus adhuc Rom. Pontifici reservatus maneat, quando poenitens officio suo satisfacit. Atqui id solum contingit, cum agitur de sectariis; nam etiam post factam coryphaeorum denunciationem de iure a solo Rom. Pontifice non denuntians absolvi potest; in aliis autem casibus potest poenitens a quolibet Confessario absolvi. Nam alioquin nulla extitisset ratio, cur excommunicatio contra non denuntiantes sectariorum coryphaeos poneretur inter reservatas Pontifici, secus vero inter reservatas collocaretur lata contra non denuntiantes sacerdotem sollicitantem. Cum itaque ad absolvendum eum, qui obligationi suae satisfacit, nulla specialis facultas necessaria sit, concludendum est, eiusmodi excommunicationes elencho nemini reservatarum esse adiungendas.

Caeterum quoad illa clausulas: *Donec non denunciaverint, et nisi lucris huiusmodi prius restitutus*, recolenda ea sunt, quae DD. tradunt de clausula, *satisfacta parte*, et aliis huiusmodi. Qua de re videsis Sup. n. 767. Q. V. cum Not.

(62) *Haec tamen censura* (inquit Avanzini n. 63.) *in praesenti societatis statu per non usum iam videtur in desuetudinem abiisse*. Est nimirum consecrarium apostasiae, qua gubernia a christiana religione ad paganismum, seu melius ad atheismum desciverunt.

VII. Item raptorem mulierum, et eiusmodi raptoribus consilium, auxilium, et favorem praebentes. *Conc. Trid. sess. 24. De Reform. matr.*

VIII. Item qui libertatem matrimonii contrahendi violant. *Conc. Trid. sess. 24. cap. 9. De Reform. matr.*

IX. Cogentes mulierem ad ingrediendum monasterium, vel eam ab ingressu impediunt. *Conc. Trid. sess. 25. cap. 18. De Reform. Regular. (63).*

PUNCTUM IV.

790. — Superius diximus (Sup. n. 782.) censuras quasdam *implicite* in Constitutione *Apostolicae Sedis* comprehendi, et huc spectare etiam illa eiusdem Constitutionis verba: « Quae vero censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, Nostris aut Praedecessorum Nostrorum constitutionibus, aut sacris Canonibus (64) praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt, sive pro Romani Pontificis electione, sive pro interno regimine (65) quorumcumque Ordinum et Institutorum Regularium, nec

(63) Decretum Tridentinum addit: *Praeterquam in casibus in iure expressis.* In iure autem excipitur, quod Episcopus ad ingrediendum monasterium cogere possit, si qua uxor, postquam ex eius consensu maritus Religionem ingressus iam vota solemniter emisit, de incontinentia sit suspecta, ex *C. Significavit 18. De Conv. Coniug.* (Vid. Sup. n. 573. in Not.). Item quod (*C. Gaudemus 19. eod. tit.*) possit Episcopus in monasterium compellere uxorem, quam maritus lapsam ac poenitentem nolit recipere.

Caeterum cum hoc anathemate plectantur omnes, *si quomodocumque coegerint aliquam virginem vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem invitam... ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem..., quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel praesentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint;* merito Sanchez (*Dec. lib. 4. cap. 4. n. 12.*) quoad in-

gressum dicit sibi placere limitationem, quam sic apponit Emman. Rodriguez (*Sum. tom. 2. c. 8. n. 10.*): *Nec incurrit eam (excommunicationem) pater, qui de licentia Ordinarii procurat apponere filiam suam orphanam matre in aliquo monasterio, quousque fit apta ad contrahendum matrimonium.* Incurret itaque quis censuram (ut ait Sanchez) *quando coactio illa est in ordine ad suscipiendum postea habitum, sive suasionibus monialium, sive alia ratione, non autem quando nullo modo hoc intenditur.* Vid. Bonacin. (*disp. 2. q. 2. p. 2. n. 6.*), et Ferraris (*V. Monialis, art. 1. n. 53. et 55.*).

(64) Non ergo huc pertinent censurae latae a Regularium Superioribus aut Capitulis seu provincialibus seu generalibus pro Ordinis proprii subditis.

(65) Agitur nimirum de censuris scientibus obligationes, quae ad regimen Regularium, qua tales sunt, pertinent, sive demum respiciant generatim Regularium statum, sive peculiare aliquod Institutum. Non ergo huc pertinet, v. gr. excommunicationis sub Clemente VIII. lata contra

« non quorumcumque Collegiorum, Congregationum, Coetuum, Locorum, que Piorum, cuiuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus. »

Nostrum institutum profecto non est inquirere, quatenus censurae latae hucusque fuerint pro interno regimine illorum omnium Coetuum, quos enumerari hic videmus, ac multo minus, quatenus ex iis censuris adhuc in suo vigore perstiterint. Nonnulla dumtaxat tetigisse iuvenit de Coetu Regularium, utpote omnium amplissimo.

791. — Excommunicatione itaque latae sententiae plectuntur Regulares, qui temere habitum religionis suae dimittant. *Ex Cap. Ut periculosa 2. tit. Ne Clerici vel monachi in VI. (66).*

Item monachi aut Regulares Canonici, si ut suis Praelatis aut Monasteriis damnum aliquod inferant, ad curias Principum se conferre praesumpserint. *Ex Clem. 1. De Stat. Monach. §. 5.*

Item monachi intra septa monasteriorum, sine licentia Abbatum armati tenentes. *Ex Clem. 1. c.*

Excommunicationem autem Summo Pontifici reservatam incurrunt Regularium Superiores, qui quosvis Religiosos, etiam non subditos, quos haeresis labe infectos vel etiam suspectos esse noverint, non denuntiant. Paulus V. Const. Romanus Pontifex, et Alexander VIII. Const. *Licet alias.*

Item si in causis ad S. Officium spectantibus iidem Superiores se audeant utcumque intromittere. *Ex praemiss. Constit.*

Item si Superiores iidem subditos suos ad S. Officium recurrere volentes quovis modo avertant, retrahant, dissuadeant. *Ex iisdem Constit.*

Regulares, qui absolvere praesumerent a casibus, quos Ordinarii locorum sibi reservassent: quippe haec ad regimen internum non spectat, atque adeo cessavit. Id ipsum dicendum censet *Comm. Reat.* de excommunicatione lata adversus Regulares, qui decimas Ecclesiarum usurpent (*Clem. 1. De Decim.*); vel qui aliis persuadent, ut sepulturam eligant in suis Ecclesiis, voto aut iuramento interposito; vel ne mutant electam (*Clem. 3. §. ult. De Poenis.*).

(66) Sunt, qui ex hoc textu iuris inferunt, apostatas a Religione ipso facto excommunicari. At bene de his Sanchez (*In Dec. lib. 6. cap. 8. n. 45.*) scribit, *nilhil prorsus referre Apostasiam a Religione ad hanc excommunicationem*

contrahendam: quippe textus eo cap. secundo solos religiosos temere habitum religionis deponentes excommunicat. Haec autem dimissio potest contingere absque apostasia, et e contra potest esse apostasia absque hac dimissione. Quare religiosus dimittens temere habitum absque apostatandi animo, eam incurrit; et e contra quantumvis apostata sit, si non dimittit habitum, non incurrit hanc censuram.

Insuper cum Canon feriat eum, qui *temere habitum religionis suae dimittat*; idque, *ut periculosa Religiosis evagandi materia subtrahatur*; manifestum est, excommunicationem hanc ab iis non contrahi, qui rationabili ex causa dimisso seu mutato religionis suae habitu incedunt.